

վերջ գայ ուն՝ իրեն յաջորդ ձայնաւոր մ'ունենալով. ինչպէս տեսնուած, բռնուած, տեսնուած, բռնուած կը կարդանք, մինչդեռ գըր, ուած, քերուած հնչեցնուս՝ ը-ի պէտքը չենք զգար, որովհետեւ ուէ ատալ մէկ բաղաձայն միայն կայ, որ նախորդ ձայնաւորէն կը տարուի:

Նոյն երեւոյթը կայ նաև տուաւ, լուաւ ու նման բառերու արտասանութեան մէջ: Տիւն եւ լիւն բաղաձայնները իրենցմէ ատալ ձայնաւոր գիր չունենալով՝ որ գիրենք քաշէ, ըստիպուած են ը մ'ունենալ՝ որպէսզի ձայն տան, որով յաջորդ ուերը ըթի կը փոխեն, եւ կը կարդացուին տրուաւ, լրուաւ, ինչպէս տուչութիւն կը գրենք եւ կը կարդանք տրչութիւն, որովհետեւ արմատը տուիչ է, փոխանակ տուրչութիւն կարգալու: Ասոր պատճառն ալ կայ. բայց մեր խնդրէն դուրս է, եւ մեզ շատ հետունները պիտի տանէր...

Ի գիրը բաղաձայն է դարձնալ ամէն անգամ որ իր լծորդ ի գիրը փոխանակէ: Բորը այն բառերը որոնք ի գրով կը վերջանան, որ-գի, հոգի, տարի, տեղի, բանալի, հայելի, այգի, թփենի, վաղնի, աղանի, եւն., եւն., իրենց ի գրերը կը փոխեն լի. որդւոյ, հոգւոյ, տարւոյ, տեղւոյ, եւն. բարիք եւ բարոք նոյն բառերն են:

Ըստ բանդագրականաց Մարիասեանի եւ ըստ նմանէ ամենազէտ Յանձնաժողովոյ՝ ա-տոնք բոլոր վեւով պիտի գրուին. որդվո, հոգվո, տարվո. կարելի՞ է աւելի սղուելի, մախիզ, քասքնելի, գարչելի բան երեւակայել...

Ուրեմն իւ վերջը կը փոխուի ուի, եւ ի վերջը պարզ լի: Կանոն մը, պարզ, ազնիւ, արժանի հայ անուան, պատուարեր տեւէ հա-յու...

Ի գիրը ձայնաւոր է ի գրէն վերջ՝ երբ հետն արմատական բաղաձայն մ'ունի. ինչպէս ձիւն, արիւն, նեղութիւն, հիւր, բիւր, հիւղ, ձիւթ, նիւթ, եւն., եւն.: Բաղաձայնը արմատական ըլլալու է անհրաժեշտ, որով գե-մորոջ կամ որոշիչ յօդը չի կրնար բաղաձայն ւ գիրը՝ ձայնաւորի վերածել. հաշիւն, հաշիւ-ւր, հաշիւս, վեւով կը կարդացուին:

Մինչդեռ ո-ի քով միշտ ձայնաւոր է երբ ա) իրմէ վերջ արմատական բաղաձայն ունե-նայ. տուն, քուն, գուլթ, բ) երբ իրմէ վերջ

տեւէ գիր չունի. ու, հուժկու, լուսատու, լե-զու, եւն., գ) երբ իրմէ վերջ յօդ գայ. լեզուս, լեզուք, լեզուն:

Բաղաձայնի կը փոխուի ուն՝ անմիջապէս որ ձայնաւոր մը յաջորդէ լեզու, լեզուի. գը-րութիւն՝ ձայնաւոր, գըրուած՝ բաղաձայն-թթու, թթուիլ, հերու, հերուան, եւն.:

Չորս ուսուցչապետներ կ'ուզեն որ բաղ-մալեզվեան, թթվիլ, հերվան գրենք. անչուչտ տեւէ բարի հոգի որ ուզէր ստուգաբանել այդ բառերը, կամ անոնց կարծութեան վրայ խօ-սէր ատոնց իրը արմատ պիտի տար լեզվ, քքվ, հերվ, եւն.: Եւ ըսողներ կան որ հայը յետամնաց է, խաւարամիտ է, մալայեցի է. օ՛ն եւ օ՛ն, մեզի պէս յառաջընթաց, լուսամիտ ցեղ չկայ. ո՞ր ազգ աշխարհի մէջ ա՞յդքան ի-մաստուն ուսուցչապետներ ունեցեր է...

6. Բառերու վերջը չգրել անձայն յ (վկա, ախամա):

Այս ոճերը նոր չէ, կանուխէն կը գործը-ուէր արդէն այն կողմերը: Կը յուսայինք որ խոհեմ եւ իմաստուն ուսուցչապետներու Յանձնաժողովը կը ջնջէր այդ պղծութիւնը. բայց կ'երեւայ թէ իր միակ մտահոգութիւնը մեր լեզուն ապականելն է:

Բացի քանի մը միավանկ բառերէ՝ ա՛յ րայ, հայ, ցայ, ցայ, վայ, որոնց յիերը ձայն ունին, միւս բոլոր բառերու անձայն յիերը կը կտրէ կը նետէ Յանձնաժողովը: Բայց 1500 տարիներու կեանք ունեցող ծառ մը ի՞նչպէս կրնայ կտրուել. ունի՞ պէտք եղած սայրա-սուր՝ հաստարեատ տապարը, եւ ոյթ...

Հինգերորդ եւ եօթներորդ դարու յիշա-տակարաններ, տասներորդ դարու ընտիր ձե-ռագիրներ այդ յիերը ամբողջ ունին, եւ ի՞նչ յանդգնութիւն անոնց տապար մօտեցնել... Ի՞նչ է նպատակը. ուղղագրութիւնը գիւրա-ցընել. վկա գրողը ինչո՞ւ վկաութիւն չգրէ. քահանա գրողը հարկաւ վաղն ալ քահանա-կան պիտի գրէ. երեկո գրողը անչուչտ երե-կոին պիտի գրէ. ու տես դուն հրէշային խառ-նակութիւնը. Բարեկոնն անգամ պիտի նսեմ-նայ, պիտի կարմրի ամօթէն...

Վերերն յիշած գրքիս մէջ երկարորէն գը-րեր եմ (տես Այբ գիրը), փափազողը կրնայ տեսնել: Եղածը անանուն անխղճութիւն է, ա-